

CADRUL DE INTERACȚIUNE VALORICĂ ÎN ACTIVITATEA CADRULUI DIDACTIC ȘI CULTURA PEDAGOGICĂ

Carolina CALARAȘ, doctor în pedagogie, conferențiar universitar

Universitatea Pedagogică de Stat "Ion Creangă" din Chișinău

Rezumat. Articolul reprezintă un studiu teoretic care elucidează importanța interacțiunii valorice în activitatea cadrului didactic, abordată în contextul culturii pedagogice a acestuia. Autoarea a analizat și corelat următoarele componente ale culturii pedagogice a cadrului didactic: conștiința axiologică; capacitatea și competența profesională; creativitatea îmbinată cu inteligența și charisma personală; actor depozitar și făuritor al culturii; respectarea unității dintre normativitatea și acțiunea morală, conștiința profesională și cea moral-civică.

Summary. The article represents a theoretical study that elucidates the importance of the value interaction in the activity of the teacher in the context of its pedagogical culture. The author analyzed and correlated the following components of the pedagogical culture of the teacher: axiological awareness; professional capacity and competence; creativity combined with personal intelligence and charisma; depositor and maker of culture; respecting the unity between normativity and moral action, professional conscience and moral-civic consciousness.

Cultura este ceea ce rămâne în om când el a uitat totul. (Edouard Herriot)

În pofida unor pronosticuri pesimiste cu privire la viitorul societății, omenirii și misiunii cadrelor didactice în educația și formarea personalității umane, considerăm oportun faptul să abordăm o problemă actuală imanentă: *importanța culturii pedagogice a cadrelor didactice*. În acest studiu am decis să elucidăm cultura pedagogică a cadrului didactic în contextul interacțiunii orientărilor valorice. Cu siguranță că valorile există în om, și se manifestă prin om, se produc de om și pentru om, iar cadrul de interacțiune valorică este format și promovat de mediul social, inclusiv de pedagog.

Pentru a preciza elementele constitutive ale culturii cadrului didactic am pornit de la precizarea conceptului de cultură și elucidarea constructului diferențelor obiectiv-subiective a fenomenului de cultură elaborat de cercetătorii Matsumoto D. și Traindis H. [7].

Cultura reprezintă un fenomen socio-uman foarte important, deoarece determină prospectarea umanității și calitatea vieții omului. Există o multitudine de definiții a culturii, noi ne-am axat pe cea mai uzuală, care redă cele mai vizibile aspecte. Primul aspect ține de *sensul culturii ca fenomen social*, al doilea aspect elucidează *esența omului ce posedă cultură*. Astfel, cultura persoanei presupune posedarea de către acesta a ansamblului de cunoștințe în diverse domenii, inclusiv deținerea și diseminarea valorilor materiale, spirituale, create de omenire și instituțiile sociale. În acest context, cadrul didactic reprezintă persoana cu un nivel intelectual sporit, care posedă cunoștințele speciale, universale și naționale. În această ordine de idei, considerăm explicit și binevenit constructul diferențelor obiectiv-subiective a fenomenului de cultură elaborat de cercetătorii Matsumoto D. și Traindis H., care a fost structurat în trei nivele, după cum urmează: nivelul elementelor interne ideale (credințe/convingeri, valori, cunoștințe, semnificații, norme); nivelul comportamentelor (de viață, interacțiune, de organizare) și nivelul produselor (materiale și ideale) [7].

În același cadru de referință, cercetătorul Bontaș I., a menționat că orizontul cultural larg al cadrului didactic, pe lângă pregătirea și creația de specialitate, reprezintă o condiție fundamentală pentru realizarea cu succes a problemelor instructiv-educative, asigurând manifestarea cadrului didactic ca un adevărat intelectual și educator [6].

Așadar, un prim cadru de interacțiune a orientărilor valorice este familia - mediu primar de socializare a copilului, apoi, instituția educațională (Instituția de Educație Timpurie/grădinița, școala, liceul etc.) - mediu de socializare secundară. Ambele medii se află într-un raport de interdependență și complementaritate continuă și ambele interacționează valoric, însă anume cultura pedagogică a cadrului didactic decide cultivarea intelectuală și moral-spirituală a copiilor și părinților.

Raportate la temporalitate, valorile ființează ca niște puncte fixe, ca repere, care orientează traiectoria formării și devenirii omului [3, p.121]. Ele se opun destructurării chiar și astăzi în condițiile societății de consum, deoarece valorile unifică, oferă sens și consistență acțiunilor umane. Anume din aceste considerente ne vom referi la unele componente, în viziunea noastră foarte importante, ale culturii pedagogice a cadrelor didactice, analizându-le din perspectiva orientărilor valorice și a interacțiunii acestora.

Pornind de la componenta esențială a culturii pedagogice a cadrului didactic, care este **conștiința axiologică**, noțiune inclusă de filosofi în circuitul științific pentru a defini starea intențională de cunoaștere, interiorizare și promovare a valorilor socio-umane, am decis să actualizăm cunoscuta clasificare a valorilor. Acestea, fiind divizate în *valori spirituale*, care țin de conștiința și cunoașterea umană și *valori materiale*, care reprezintă multitudinea construcțiilor, produselor științifice și didactice, creațiilor de artă, realizărilor tehnicii, tehnologiilor informaționale. Anume acestea ne ajută să conștientizăm continuumul valoric al persoanei.

Următoarea componentă, **capacitatea profesională și competența cadrului didactic** de a folosi limbajul, actele de gândire, de convingere și modelare pentru explorarea optimă a valorilor autentice: *Binele, Sacrul, Frumosul, Adevărul, Democrația*, etc., care stau la baza teleologiei educației și sunt abordate astăzi de întreg sistem educațional prin paradigma umanistă/centrarea pe cel ce învață. Evident că aceasta este componenta de bază, care determină profesionalismul cadrului didactic. Bineînțeles că valorile sunt explorate ca fenomene preexistente educației cât și ca fenomene produse/create de educație care se infuzează în și prin procesul educației în cadrul studierii disciplinelor școlare și prin intermediul educației nonformale, inclusiv prin modelul comportamental al pedagogului.

O altă componentă a culturii pedagogice reprezintă **creativitatea cadrului didactic îmbinată cu inteligența și fascinația personală/charisma**. În aspectul vizat, noi ținem să specificăm că vorbim despre o atitudine conștientă vizavi de modul în care cadrul didactic familiarizează elevul cu valorile științifice, acționând atent, subtil, dar convingător și original, fără a utiliza declarațiile categorice și moraliste, sentimentele și judecățile dure, metodele coercitive de educație.

În ipostaza sa de *depozitar și făuritor al culturii* [3, p.122], cadrul didactic se îngrijește nu numai de optimizarea competențelor la disciplina pe care o predă, dar se axează și pe studierea psihologiei generale, psihologiei vârstelor, psihologiei pozitivistice, pedagogiei, sociologiei educației și filosofiei educației, ceea ce permite îmbogățirea, actualizarea și prospectarea permanentă a conștiinței sale axiologice [1; 4; 5]. Componenta nominalizată a culturii cadrului didactic asigură interacțiunea valorică dintre cunoștințe (valoarea de bază a culturii umane), acțiune și fapte/comportament.

Înțelegem cu toții momentul cheie, atât de important în educație - *respectarea unității dintre normativitatea și acțiunea morală*, care în esență conturează o altă componentă a culturii cadrului didactic, *conștiința umană, cea profesională și cea moral-civică*. În viziunea noastră, conștiința axiologică influențează direct și determină conștiința umană și conștiința profesională a cadrului didactic.

Sesizând provocările emergente de anvergură social-umană, tensiunea existentă între ceea ce este pozitiv și ceea ce este negativ, între valoare și non-valoare, între moral și material, conștientizăm că, actuala condiție a societății umane devine tot mai derutantă atât pentru generațiile tinere, cât și pentru cele vârstnice [2]. În acest context social-uman instabil și vulnerabil personalitatea cadrului didactic devine tot mai relevantă din perspectiva culturii și calităților sale de Om și Profesionist. Astfel, din nevoia inserției și relaționării cu o lume și realitate dinamică, pedagogul trebuie să-și dezvolte și să-și monitorizeze continuu capacitatea cumulativ-selectivă a nucleului axiologic, sporind contactul cu variate surse, actori și stimuli culturali.

În concluzie, calitatea educației este determinată de capacitatea generațiilor adulte a promova valorile civilizației. Această axiomă o completăm cu alta, ce ne sugerează că *învățarea*, care este și ea o valoare incontestabilă, reprezintă *condiția existenței și progresului omenirii*. Orice activitate umană, inclusiv cea pedagogică presupune proiectarea obiectivelor – selectarea și explorarea conținuturilor valorice – obținerea rezultatelor/produselor finale, care sunt determinate în cea mai mare măsură de cultura pedagogică și profesionalismul cadrului didactic.

Bibliografie

1. Calaraș C. Cultura educației elevului. Ghid metodologic. Ch.: Primex-Com, 2010.
2. Cristea S. Fundamentele științelor educației. Teoria general a educației. Chișinău: Editura Litera Educațional, 2003.
3. Cucoș C. Pedagogie. Ediția a II-a. Iași. Editura Polirom, 2006.
4. Cuznețov L. Filosofia și axiologia educației. Chișinău: UPSC, 2017.
5. Mândăcanu V. Profesorul maestru. Chișinău. Editura Liceum, 2010.
6. Bontaș I. Pedagogie. București. Editura ALL, 1996.
7. Gheorghe M. Cultura organizațională – expansiunea cercetării ei în perimetrul științelor psihomanagieriale. În Psihologia la răspântia mileniilor. Iași: Polirom, 2001.